

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 16 lutego 2017 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Przedstawiciele handlowi działający na własny rachunek — Dyrektywa 86/653/EWG — Koordynacja praw państw członkowskich — Belgijska ustawa transponująca — Umowa agencyjna — Zleceniodawca z siedzibą w Belgii i przedstawiciel z siedzibą w Turcji — Klauzula wyboru prawa belgijskiego — Prawo nieznanające zastosowania — Układ stowarzyszeniowy EWG–Turcja — Zgodność

W sprawie C-507/15

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez rechtbank van Koophandel te Gent (sąd gospodarczy w Gandawie, Belgia) postanowieniem z dnia 3 września 2015 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 24 września 2015 r., w postępowaniu:

Agro Foreign Trade & Agency Ltd

przeciwko

Petersime NV,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta (sprawozdawca), prezes izby, E. Regan, J.C. Bonichot, C.G. Fernlund i S. Rodin, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: M. Ferreira, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 13 lipca 2016 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Agro Foreign Trade & Agency Ltd przez A. Hansebouta oraz Ch. Vermeersch, advocaten,
- w imieniu Petersime NV przez V. Pede, S. Demuenynck oraz J. Vanherpe, advocaten,
- w imieniu rządu belgijskiego przez M. Jacobs oraz L. Van den Broeck, działające w charakterze pełnomocników, wspierane przez adwokata E. De Grysego oraz E. de Duve, advocaat,

* Język postępowania: niderlandzki.

— w imieniu Komisji Europejskiej przez F. Ronkesa Agerbeeka, M. Wilderspina oraz przez H. Tserepę-Lacombe, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 26 października 2016 r.,

wyduje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Rady 86/653/EWG z dnia 18 grudnia 1986 r. w sprawie koordynacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do przedstawicieli handlowych działających na własny rachunek (Dz.U. 1986, L 382, s. 17 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 6, t. 1, s. 177), a także Układu ustanawiającego stowarzyszenie między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a Turcją, podpisanego w dniu 12 września 1963 r. w Ankarze przez Republikę Turcji z jednej strony i przez państwa członkowskie EWG oraz Wspólnotę z drugiej strony, zawartego, zatwierdzonego i ratyfikowanego w imieniu tej ostatniej decyzją Rady 64/732/EWG z dnia 23 grudnia 1963 r. (Dz.U. 1964, L 217, s. 3685 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 11, t. 11, s. 10, zwanego dalej „układem stowarzyszeniowym”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania toczącego się między spółką Agro Foreign Trade & Agency Ltd (zwaną dalej „Agro”) z siedzibą w Turcji a Petersime NV z siedzibą w Belgii w przedmiocie zapłaty różnych rzekomo należnych odszkodowań wskutek rozwiązania przez Petersime wiążącej obydwie spółki umowy agencyjnej.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 86/653

- 3 Motywy drugi i trzeci dyrektywy 86/653 mają następujące brzmienie:

„[2] różnice w zakresie krajowych ustawodawstw dotyczących przedstawicielstwa handlowego wyraźnie oddziałują na warunki konkurencji oraz wykonywania takiej działalności wewnątrz Wspólnoty, mają też negatywny wpływ na zakres ochrony przedstawicieli handlowych w ich stosunkach ze zleceniodawcami oraz na bezpieczeństwo transakcji handlowych; ponadto różnice te znacznie utrudniają zawieranie i wykonywanie umów agencyjnych między zleceniodawcą a przedstawicielami handlowymi, którzy prowadzą swą działalność w różnych państwach członkowskich;

[3] obrót towarowy między państwami członkowskimi odbywa [powinien odbywać] się w warunkach odpowiadających warunkom jednolitego rynku, dlatego też w zakresie niezbędnym dla właściwego funkcjonowania wspólnego rynku wymagane jest zbliżenie systemów prawnych państw członkowskich; zasady dotyczące kolizji przepisów prawnych [normy kolizyjne] w zakresie przedstawicielstwa handlowego nie usuną wspomnianych niezgodności, nawet gdyby zostały one ujednolicone, a tym samym, bez względu na istnienie tych zasad, proponowana harmonizacja jest niezbędna”.

- 4 Artykuły 17 i 18 tej dyrektywy uściślają warunki, na jakich przedstawiciel handlowy ma prawo do świadczenia wyrównawczego lub odszkodowania w związku z rozwiązaniem stosunków umownych ze zleceniodawcą.

- 5 Zgodnie z brzmieniem art. 17 ust. 1 tej dyrektywy:

„Państwa członkowskie podejmą środki niezbędne w celu zapewnienia, że [by] po rozwiązaniu umowy agencyjnej przedstawicielowi handlowemu przysługuje [przysługiwało] świadczenie wyrównawcze [...] lub odszkodowanie [...]”.

Układ stowarzyszeniowy

- 6 Z art. 2 ust. 1 układu stowarzyszeniowego wynika, że jego celem jest wspieranie stałego i zrównoważonego wzmocnienia więzi handlowych i gospodarczych między stronami, przy pełnym uwzględnieniu konieczności zapewnienia przyspieszonego rozwoju gospodarki Turcji oraz podniesienia poziomu zatrudnienia i warunków życia narodu tureckiego.
- 7 W tym celu układ stowarzyszeniowy obejmuje etap przygotowawczy, pozwalający Republice Turcji na wzmocnienie, z pomocą Wspólnoty, jej gospodarki (art. 3 tego układu), etap przejściowy, podczas którego zostanie zapewnione stopniowe ustanowienie unii celnej między Turcją a Wspólnotą oraz zbliżenie polityk gospodarczych (art. 4 tego układu), oraz etap ostateczny, opierający się na unii celnej i skutkujący wzmocnieniem koordynacji polityk gospodarczych umawiających się stron (art. 5 tego układu).
- 8 Zgodnie z art. 14 układu stowarzyszeniowego, zawartym w jego tytule II, „Wprowadzenie w życie etapu przejściowego”:

„Umawiające się Strony będą się inspirować artykułami [51, 52, 54, 56–61 TFUE] w celu wyeliminowania ograniczeń w swobodzie świadczenia usług”.

Protokół dodatkowy

- 9 Protokół dodatkowy, załączony do układu stowarzyszeniowego, podpisany w dniu 23 listopada 1970 r. w Brukseli oraz zawarty, zatwierdzony i ratyfikowany w imieniu Wspólnoty rozporządzeniem Rady (EWG) nr 2760/72 z dnia 19 grudnia 1972 r. (Dz.U. 1972, L 293, s. 1) (zwany dalej „protokołem dodatkowym”), który zgodnie ze swym art. 62 stanowi integralną część układu stowarzyszeniowego, określa zgodnie ze swym art. 1 warunki, środki i etapy realizacji okresu przejściowego określonego w art. 4 tego układu.
- 10 Protokół dodatkowy zawiera tytuł II („Przepływ osób i usług”), którego rozdział II jest poświęcony „[p]raw[u] przedsiębiorczości, świadczeni[u] usług i transport[owi]”.
- 11 Artykuł 41 ust. 1 protokołu dodatkowego, zawarty w rozdziale II tego tytułu II, ma następujące brzmienie:

„Umawiające się Strony nie będą wprowadzać żadnych nowych ograniczeń w swobodzie przedsiębiorczości i w swobodnym świadczeniu usług”.

Prawo belgijskie

- 12 Wet betreffende de handelsagentuurovereenkomst (ustawa o umowie agencyjnej) z dnia 13 kwietnia 1995 r. (*Moniteur belge* z dnia 2 czerwca 1995 r., s. 15621, zwana dalej „ustawą z 1995 r.”) ma na celu dokonanie transpozycji dyrektywy 86/653 do prawa belgijskiego.

- 13 Artykuł 27 ustawy z 1995 r. brzmi następująco:

„Z zastrzeżeniem stosowania umów międzynarodowych, których stroną jest Belgia, każda działalność przedstawiciela handlowego z siedzibą główną w Belgii podlega przepisom belgijskim i należy do jurysdykcji sądów belgijskich”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 14 Agro jest spółką prawa tureckiego z siedzibą w Ankarze (Turcja), która prowadzi działalność w zakresie importu i dystrybucji produktów rolno-spożywczych. Petersime jest spółką prawa belgijskiego z siedzibą w Olsene (Belgia), która prowadzi działalność w zakresie projektowania, produkcji i dostawy wylęgarni oraz akcesoriów na rynek drobiowy.
- 15 W dniu 1 lipca 1992 r. spółka Petersime zawarła umowę agencyjną z poprzednikiem spółki Agro, który został następnie zastąpiony na podstawie podpisanej w dniu 1 sierpnia 1996 r. umowy przez samą spółkę Agro. Zgodnie z postanowieniami tej umowy spółka Petersime, jako zleceniodawca, przekazała spółce Agro, jako przedstawicielowi handlowemu, wyłączne prawa do sprzedaży jej produktów w Turcji. Umowa, zawarta początkowo na okres jednego roku, przewidywała coroczne automatyczne przedłużenie na kolejny okres dwunastomiesięczny, z możliwością jej wypowiedzenia listem poleconym przez jedną ze stron na co najmniej trzy miesiące przed upływem rocznego okresu. Ponadto umowa zawierała postanowienia, że podlega ona prawu belgijskiemu oraz że wyłącznie sądy w Gandawie (Belgia) są właściwe do rozstrzygnięcia ewentualnych sporów.
- 16 Pismem z dnia 26 marca 2013 r. spółka Petersime doręczyła spółce Agro wypowiedzenie umowy agencyjnej ze skutkiem od dnia 30 czerwca 2013 r. W dniu 5 marca 2014 r. Agro wszczęło postępowanie przed rechtbank van Koophandel te Gent (sądem gospodarczym w Gandawie, Belgia), żądając zasądzenia od Petersime na swą rzecz świadczenia odszkodowawczego za rozwiązanie umowy oraz świadczenia wyrównawczego, a także wycofania pozostałych zapasów oraz uregulowania zaległych wierzytelności.
- 17 Z postanowienia odsyłającego wynika, że na poparcie swych roszczeń Agro powołuje się na ochronę przewidzianą dla przedstawicieli handlowych w ustawie z 1995 r. W tym względzie Agro podnosi, że przepisy tej ustawy znajdują zastosowanie w niniejszym wypadku, gdyż strony w sposób ważny dokonały wyboru prawa belgijskiego jako prawa właściwego do zawartej przez nie umowy. Petersime natomiast podnosi, że stosuje się jedynie ogólne prawo belgijskie, ponieważ belgijska ustawa o umowie agencyjnej obowiązuje wyłącznie w zakresie, w jakim przedstawiciel handlowy prowadzi działalność w Belgii, co nie występuje w niniejszym wypadku.
- 18 Sąd odsyłający stwierdza, że strony w sposób wyraźny dokonały wyboru prawa właściwego, w tym wypadku prawa belgijskiego. Sąd ten uważa jednak, że nie przesądza to o zastosowaniu ustawy z 1995 r., ponieważ zakres terytorialny stosowania tej ustawy wydaje się ograniczać do przedstawicieli handlowych zasadniczo prowadzących działalność w Belgii. Artykuł 27 ustawy z 1995 r., w wykładni stosowanej w prawie belgijskim, prowadzi bowiem do wniosku, że omawiana ustawa jest z natury samoograniczająca, a tym samym traci swój bezwzględnie wiążący charakter, jeśli przedstawiciel handlowy nie ma głównej siedziby w Belgii, niezależnie od tego, czy strony ewentualnie wskazały prawo belgijskie w ogólności jako prawo właściwe.
- 19 W tych okolicznościach rechtbank van Koophandel te Gent (sąd gospodarczy w Gandawie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:
- „Czy belgijska [ustawa z 1995 r.] stanowiąca transpozycję [dyrektywy 86/653] jest zgodna z tą dyrektywą lub z postanowieniami układu stowarzyszeniowego – którego wyraźnym celem jest przystąpienie Turcji do Unii Europejskiej – lub ze zobowiązaniami między Turcją a Unią Europejską

mającymi na celu usunięcie wszelkich ograniczeń w dziedzinie swobodnego świadczenia usług między nimi, jeśli ta belgijska ustawa o umowie agencyjnej stanowi, że akt ten stosuje się wyłącznie względem przedstawicieli handlowych z oddziałem głównym w Belgii, natomiast nie stosuje się, w wypadku gdy przedsiębiorstwo zlecające z siedzibą w Belgii i przedstawiciel handlowy z siedzibą w Turcji dokonali wyraźnego wyboru prawa właściwego na rzecz prawa belgijskiego?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 20 Na wstępie należy zauważyć, że uwagi przedstawione przed Trybunałem ukazują rozbieżności w odniesieniu do wykładni art. 27 ustawy z 1995 r. oraz do stosowania tej ustawy, która dokonuje transpozycji dyrektywy 86/653, do sytuacji rozpatrywanej w postępowaniu głównym.
- 21 Strony w postępowaniu głównym, podobnie jak sąd odsyłający, uważają bowiem, że na podstawie art. 27 ustawy z 1995 r., w wykładni nadanej mu w belgijskim porządku prawnym, ustawa ta nie znajduje zastosowania do umowy agencyjnej, takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, w ramach której zleceniodawca ma siedzibę w Belgii, a przedstawiciel handlowy – w Turcji, gdzie prowadzi wynikającą z tej umowy działalność, a tym samym w takich okolicznościach przedstawiciel handlowy nie może powoływać się na ochronę zapewnianą przez omawianą ustawę w wypadku rozwiązania umowy, nawet gdy strony umowy rozpatrywanej w postępowaniu głównym wskazały prawo belgijskie jako prawo właściwe dla tej umowy.
- 22 Z kolei rząd belgijski podnosi, że art. 27 ustawy z 1995 r. nie ma charakteru samoograniczającego, jaki przypisuje mu sąd odsyłający, a tym samym omawiana ustawa znajduje zastosowanie do sytuacji, takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, w której zleceniodawca z siedzibą w Belgii i przedstawiciel handlowy z siedzibą w Turcji wyraźnie wskazali prawo belgijskie jako prawo właściwe.
- 23 W tym względzie należy przypomnieć, że w odniesieniu do wykładni przepisów krajowego porządku prawnego Trybunał jest w zasadzie zobowiązany oprzeć się na stwierdzeniach wynikających z postanowienia odsyłającego. Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecnictwem Trybunał nie jest właściwy do orzekania w przedmiocie wykładni prawa krajowego danego państwa członkowskiego (wyrok z dnia 17 marca 2011 r., Naftiliaki Etaireia Thasou i Amaltheia I Naftiki Etaireia, C-128/10 i C-129/10, EU:C:2011:163, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 24 W rezultacie na pytanie postawione przez sąd odsyłający należy odpowiedzieć, wychodząc z założeń wynikających z postanowienia odsyłającego.
- 25 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia, czy wykładni dyrektywy 86/653 lub układu stowarzyszeniowego należy dokonywać w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisowi krajowemu, dokonującemu transpozycji tej dyrektywy do prawa danego państwa członkowskiego, który wyklucza ze swego zakresu stosowania umowę agencyjną, w ramach której przedstawiciel handlowy ma siedzibę w Turcji, gdzie prowadzi wynikającą z tej umowy działalność, a zleceniodawca ma siedzibę w omawianym państwie członkowskim, a tym samym w takich okolicznościach przedstawiciel handlowy nie może powoływać się na prawa, jakie omawiana dyrektywa zapewnia przedstawicielom handlowym po rozwiązaniu takiej umowy agencyjnej.

W przedmiocie dyrektywy 86/653

- 26 W celu udzielenia odpowiedzi na pytanie postawione przez sąd odsyłający w odniesieniu do dyrektywy 86/653 należy sprawdzić, czy przedstawiciel handlowy prowadzący działalność wynikającą z umowy agencyjnej w Turcji, którego zleceniodawca ma siedzibę w państwie członkowskim, taki jak skarżąca w postępowaniu głównym spółka, podlega zakresowi stosowania tej dyrektywy.

- 27 Należy stwierdzić, że takiego wypadku nie przewidują wyraźnie ani art. 17 i 18 dyrektywy 86/653, ani inne jej przepisy. Jednakże zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Trybunału przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy uwzględniać nie tylko jego brzmienie, lecz także jego kontekst oraz cele regulacji, której część ten przepis stanowi (zob. w szczególności wyrok z dnia 20 listopada 2014 r., *Utopia*, C-40/14, EU:C:2014:2389, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 28 Pozostaje przy tym bezsporne, że celem dyrektywy jest harmonizacja ustawodawstw państw członkowskich w zakresie stosunków prawnych pomiędzy stronami umowy agencyjnej (wyrok z dnia 23 marca 2006 r., *Honyvem Informazioni Commerciali*, C-465/04, EU:C:2006:199, pkt 18 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 29 Jak wynika z motywów drugiego i trzeciego dyrektywy 86/653, ustanowione w niej przepisy harmonizujące mają na celu ochronę przedstawicieli handlowych w ich stosunkach ze zleceniodawcami, usunięcie ograniczeń w wykonywaniu zawodu przedstawiciela handlowego, ujednolicenie warunków konkurencji wewnątrz Unii, promowanie i zwiększenie bezpieczeństwa transakcji handlowych, a także ułatwianie wymiany towarów pomiędzy państwami członkowskimi poprzez zbliżanie systemów prawnych tych państw w obszarze przedstawicielstwa handlowego. Dla osiągnięcia tego celu omawiana dyrektywa ustanawia między innymi, w art. 13–20, zasady regulujące zawarcie i rozwiązanie umowy agencyjnej (zob. podobnie wyroki: z dnia 17 października 2013 r., *Unamar*, C-184/12, EU:C:2013:663, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 3 grudnia 2015 r., *Quenon K.*, C-338/14, EU:C:2015:795, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 30 W tym kontekście Trybunał orzekł już, że art. 17 i 18 dyrektywy 86/653 mają decydujące znaczenie, ponieważ definiują poziom ochrony uznany przez prawodawcę Unii za właściwy dla przedstawicieli handlowych w ramach tworzenia wspólnego rynku i ponieważ system ustanowiony w tym celu przez dyrektywę ma charakter wiążący (zob. wyrok z dnia 17 października 2013 r., *Unamar*, C-184/12, EU:C:2013:663, pkt 39, 40).
- 31 Ponadto Trybunał uściślił, że system przewidziany w art. 17–19 omawianej dyrektywy ma na celu ochronę, w ramach kategorii przedstawicieli handlowych, swobody przedsiębiorczości oraz niezakłóconej konkurencji na rynku wewnętrznym w taki sposób, aby przestrzeganie jej postanowień na terytorium Unii okazywało się z tego względu konieczne dla realizacji tych celów traktatu FUE (wyrok z dnia 9 listopada 2000 r., *Ingmar*, C-381/98, EU:C:2000:605, pkt 24).
- 32 Wreszcie Trybunał stwierdził, że dla porządku prawnego Unii istotne jest, aby zleceniodawca z siedzibą w państwie trzecim, którego przedstawiciel handlowy prowadzi działalność wewnątrz Unii, nie mógł uchylić się od stosowania wspomnianych przepisów poprzez samo zastosowanie klauzuli wyboru prawa. Funkcja, jaką spełniają rozpatrywane przepisy, wymaga bowiem tego, by znajdowały zastosowanie wtedy, gdy sytuacja posiada ścisły związek z Unią, w szczególności gdy przedstawiciel handlowy prowadzi działalność na terytorium państwa członkowskiego, bez względu na prawo, jakiemu strony zamierzały poddać umowę (wyrok z dnia 9 listopada 2000 r., *Ingmar*, C-381/98, EU:C:2000:605, pkt 25).
- 33 Tymczasem, w sytuacji gdy – tak jak w sprawie w postępowaniu głównym – przedstawiciel handlowy prowadzi działalność poza Unią, okoliczność, że zleceniodawca ma siedzibę w państwie członkowskim, nie wykazuje wystarczająco ścisłego związku z Unią dla potrzeb zastosowania przepisów dyrektywy 86/653, biorąc pod uwagę cel przez nią realizowany, który został uściślony w orzecznictwie Trybunału.
- 34 Dla potrzeb ujednolicenia warunków konkurencji pomiędzy przedstawicielami handlowymi wewnątrz Unii nie jest bowiem konieczne zagwarantowanie przedstawicielom handlowym, którzy posiadają siedziby i prowadzą działalność poza terytorium Unii, ochrony porównywalnej z ochroną przedstawicieli, którzy posiadają siedziby lub prowadzą działalność wewnątrz Unii.

- 35 W tych okolicznościach, przedstawiciel handlowy prowadzący działalność wynikającą z umowy agencyjnej w Turcji, tak jak skarżąca w postępowaniu głównym spółka, nie jest objęty zakresem stosowania dyrektywy 86/653, niezależnie od tego, czy zleceniodawca ma swoją siedzibę w państwie członkowskim, a zatem niekoniecznie musi korzystać z ochrony zapewnianej przez tę dyrektywę przedstawicielom handlowym.
- 36 W rezultacie państwa członkowskie nie są zobowiązane do przyjęcia przepisów harmonizujących, wyłącznie na podstawie dyrektywy 86/653, dotyczących przedstawicieli handlowych, którzy znaleźli się w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, ponieważ omawiana dyrektywa nie stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym.

W przedmiocie układu stowarzyszeniowego

- 37 W zakresie, w jakim sąd odsyłający stawia sobie pytanie o możliwość zastosowania systemu ochrony na podstawie dyrektywy 86/653 do przedstawiciela handlowego z siedzibą w Turcji, którego zleceniodawca ma siedzibę w państwie członkowskim, w świetle obowiązków Republiki Turcji i Unii w kontekście usuwania między nimi ograniczeń w swobodnym świadczeniu usług w ramach układu stowarzyszeniowego, należy zbadać, czy zastosowanie dyrektywy 86/653 do przedstawicieli handlowych z siedzibą w Turcji może wynikać z postanowień układu stowarzyszeniowego odnoszących się do tych obowiązków, a mianowicie z art. 14 układu oraz z art. 41 ust. 1 protokołu dodatkowego.
- 38 Jeśli chodzi o art. 14 układu stowarzyszeniowego, to z pewnością z samego brzmienia tego przepisu, jak również z celu omawianego układu wynika, że zasady przewidziane w art. 45 i 46 TFUE, a także w ramach postanowień traktatu dotyczących swobodnego świadczenia usług, powinny zostać transponowane, o ile to możliwe, w odniesieniu do obywateli tureckich, aby wyeliminować pomiędzy umawiającymi się stronami ograniczenia w swobodnym świadczeniu usług (wyrok z dnia 21 października 2003 r., Abatay i in., C-317/01 i C-369/01, EU:C:2003:572, pkt 112 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 39 Jednakże wykładnia nadana przepisom prawa Unii – w tym postanowieniom traktatu – dotyczącym rynku wewnętrznego nie może zostać w sposób automatyczny przełożona na wykładnię umowy zawartej przez Unię z państwem trzecim, chyba że istnieją wyraźne postanowienia przewidziane w tym celu w samej tej umowie (wyrok z dnia 24 września 2013 r., Demirkan, C-221/11, EU:C:2013:583, pkt 44 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 40 W tym względzie Trybunał stwierdził już, że użycie w art. 14 układu stowarzyszeniowego czasownika „uwzględnić” zobowiązuje umawiające się strony do odstąpienia od bezpośredniego stosowania postanowień traktatu dotyczących swobody świadczenia usług i przepisów przyjętych w celu ich wykonania i do traktowania ich jedynie jako źródła inspiracji dla środków, jakie należy podjąć, aby zostały osiągnięte cele ustanowione w tym układzie (wyrok z dnia 24 września 2013 r., Demirkan, C-221/11, EU:C:2013:583, pkt 45).
- 41 Ponadto, co się tyczy w szczególności stowarzyszenia pomiędzy Unią a Republiką Turcji, Trybunał orzekł już, że w celu ustalenia, czy przepis prawa Unii może być stosowany w drodze analogii w ramach tego stowarzyszenia, należy przeprowadzić porównanie z jednej strony celu układu stowarzyszeniowego i kontekstu, w który się on wpisuje, a z drugiej strony celu i kontekstu rozpatrywanego aktu prawa Unii (wyrok z dnia 24 września 2013 r., Demirkan, C-221/11, EU:C:2013:583, pkt 48).

- 42 Tymczasem należy przypomnieć, że układ stowarzyszeniowy i protokół dodatkowy mają przede wszystkim na celu wspieranie rozwoju gospodarczego Turcji, a tym samym realizują cel wyłącznie gospodarczy (zob. podobnie wyrok z dnia 24 września 2013 r., Demirkan, C-221/11, EU:C:2013:583, pkt 50).
- 43 Wprowadzenie swobód gospodarczych, które umożliwiłyby swobodny przepływ osób o charakterze generalnym, porównywalny z tym obowiązującym zgodnie z art. 21 TFUE dla obywateli Unii, nie jest przedmiotem omawianego układu stowarzyszeniowego. Ogólna zasada swobodnego przepływu osób pomiędzy Turcją a Unią nie została bowiem nigdzie przewidziana w tym układzie czy w protokole dodatkowym. Układ stowarzyszeniowy gwarantuje ponadto możliwość korzystania z pewnych praw wyłącznie na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego (zob. podobnie wyrok z dnia 24 września 2013 r., Demirkan, C-221/11, EU:C:2013:583, pkt 53).
- 44 Natomiast w ramach prawa Unii ochrona swobody przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług, poprzez system ustanowiony dyrektywą 86/653 w odniesieniu do przedstawicieli handlowych, wynika z celu polegającego na ustanowieniu rynku wewnętrznego stanowiącego obszar bez granic wewnętrznych w związku ze zniesieniem wszelkich przeszkód uniemożliwiających stworzenie takiego rynku.
- 45 Tym samym istniejące pomiędzy traktatami a układem stowarzyszeniowym różnice w odniesieniu do realizowanego przez nie celu stoją na przeszkodzie temu, aby można było przyjąć rozszerzenie ustanowionego dyrektywą 86/653 na rzecz przedstawicieli handlowych systemu ochrony na przedstawicieli handlowych z siedzibą w Turcji, w ramach omawianego układu.
- 46 Okoliczność, że Republika Turcji dokonała transpozycji tej dyrektywy do swego prawa krajowego, jak wynika z postanowienia odsyłającego, w niczym nie zmienia poprzedniego wniosku, bowiem taka transpozycja nie wynika z obowiązku nałożonego układem stowarzyszeniowym, lecz z woli tego państwa trzeciego.
- 47 Co się tyczy art. 41 ust. 1 protokołu dodatkowego, to zgodnie z utrwalonym orzecznictwem klauzule „standstill” ustanowione w art. 13 decyzji Rady Stowarzyszenia nr 1/80 z dnia 19 września 1980 r. w sprawie rozwoju stowarzyszenia, dołączonej do układu stowarzyszeniowego, i w art. 41 ust. 1 protokołu dodatkowego zakazują w sposób generalny ustanawiania wszelkich nowych przepisów krajowych, których celem lub skutkiem byłoby poddanie korzystania przez obywateli tureckich ze swobody gospodarczej na terytorium danego państwa członkowskiego bardziej restrykcyjnym wymogom niż te, które obowiązywały względem nich w chwili wejścia w życie wspomnianej decyzji lub wspomnianego protokołu dodatkowego w stosunku do danego państwa członkowskiego (wyrok z dnia 12 kwietnia 2016 r., Genc, C-561/14, EU:C:2016:247, pkt 33).
- 48 Z tego wynika, że art. 41 ust. 1 protokołu dodatkowego dotyczy jedynie obywateli tureckich, którzy korzystają w państwie członkowskim ze swobody przedsiębiorczości lub swobody świadczenia usług.
- 49 W rezultacie przedstawiciel handlowy z siedzibą w Turcji, który nie świadczy usług w danym państwie członkowskim, taki jak skarżąca w postępowaniu głównym spółka, nie jest objęty zakresem podmiotowym stosowania tego przepisu.
- 50 Nie jest zatem konieczne badanie, czy ustawa z 1995 r. stanowi „nowe ograniczenie” w rozumieniu art. 41 ust. 1 protokołu dodatkowego.
- 51 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że układ stowarzyszeniowy nie stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym.

- 52 W świetle powyższego na postawione pytanie trzeba odpowiedzieć następująco: wykładni dyrektywy 86/653 i układu stowarzyszeniowego należy dokonywać w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, dokonującemu transpozycji tej dyrektywy do porządku prawnego danego państwa członkowskiego, które wyklucza ze swego zakresu stosowania umowę agencyjną, w ramach której przedstawiciel handlowy ma siedzibę w Turcji, gdzie prowadzi wynikającą z tej umowy działalność a zleceniodawca ma siedzibę w omawianym państwie członkowskim, a tym samym w takich okolicznościach przedstawiciel handlowy nie może powoływać się na prawa, jakie omawiana dyrektywa gwarantuje przedstawicielom handlowym po rozwiązaniu takiej umowy agencyjnej.

W przedmiocie kosztów

- 53 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Wykładni dyrektywy Rady 86/653/EWG z dnia 18 grudnia 1986 r. w sprawie koordynacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do przedstawicieli handlowych działających na własny rachunek oraz Układu ustanawiającego stowarzyszenie między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a Turcją, podpisanego w dniu 12 września 1963 r. w Ankarze przez Republikę Turcji z jednej strony i przez państwa członkowskie EWG oraz Wspólnotę z drugiej strony, zawartego, zatwierdzonego i ratyfikowanego w imieniu tej ostatniej decyzją Rady 64/732/EWG z dnia 23 grudnia 1963 r. należy dokonywać w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, dokonującemu transpozycji tej dyrektywy do porządku prawnego danego państwa członkowskiego, które wyklucza ze swego zakresu stosowania umowę agencyjną, w ramach której przedstawiciel handlowy ma siedzibę w Turcji, gdzie prowadzi wynikającą z tej umowy działalność, a zleceniodawca ma siedzibę w omawianym państwie członkowskim, a tym samym w takich okolicznościach przedstawiciel handlowy nie może powoływać się na prawa, jakie omawiana dyrektywa gwarantuje przedstawicielom handlowym po rozwiązaniu takiej umowy agencyjnej.

Podpisy